

במתיקות התורה המר עצמו נהפך למתוק

(ג.ב. כמה דברים שהוזכרו בשבוע החולף, שלא היו מדויקים, ויתקנו בשבוע זה).

בספר ענפיה ארזי קל לראש ישיבת גייטסעד הגאון רבי ליב גורביץ זצ"ל (דף קנ"ז), מביא מהגאון רבי שמריהו גריינמן זצ"ל בשם דודו הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל, שכתוב במכילתא, עה"פ וימתקו המים (טו, כה), שהמים הומתקו, וע"ז אמר הגאון רבי משה קרליץ זצ"ל [אח החזו"א], שהביאור בזה הוא, למשל כשמכניס כוס תה, התה הוא מר ומוסיפים בו סוכר, ואז התה לא נהפך למתוק אלא שכאשר מתווסף גם מתיקות הסוכר נהיה טעמו ערב לחיך כי מרגישים את הסוכר. וכאן המכילתא מחדש שהמים עצמם נהפכו למתוקים, ולא רק התווסף אליהם טעם מתוק.

והובא שהגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אמר בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, ששמע מאחד האדמו"רים והדברים מצאו חן בעיניו, שפסוק זה מדבר על תורה, כי אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים (ישעיהו נה, א), ומרומז בפסוק על מציאות שאדם לא מוצא 'מים' כי מרים הם - לאדם אין מתיקות בלימוד, ויורוהו ה' עץ - לשון עצה, וישלך אל המים להיזרק אל תוך המים - להתחיל ללמוד אפי' שאין חשק, ובסוף מגיע מתיקות התורה - וימתקו המים.

[והגאון רבי משה קרליץ זצ"ל אומר עוד, שכך זה בכל החיים, לאדם יכול להיות חיים מרים, וכאשר אדם נהיה בן תורה ולומד כראוי החיים המרירים עצמם הופכים למתוקים. והדבר טעון לימוד איך באמת אותם החיים עצמם הופכים להיות מתוקים, והרי לכאורה זה ממש דוגמת התה, שהמרירות נשארת רק פקודי ה' ישרים משמחי לב, ומתוקים מדבש, ומרגיש אותם.

בגמ' בברכות (ה, א) כתוב שכל שהקב"ה חפץ בו מדכאו ביסורים שנאמר וה' חפץ דכאו החלי (ישעיהו נג, י), ואם קבלם מאהבה מה שכרו, יראה זרע, יאריך ימים, ולא עוד אלא שתלמודו מתקיים בידו, רבי זונדל מסלנט זצ"ל באגרת המפורסמת ששלח לבנו כאשר שהה במצרים עם אחותו החולה, והיו לו הרבה קשיים ובזיונות, ורצה לעודדו לשמוח בזה, כתב לו שהרי שלשה הדברים החשובים שאדם רוצה לזכות בהם, הם בנים טובים, אריכות ימים, ולהיות גדול בתורה, אך קשה להשיגם, אך כדי לזכות לזה כתוב בגמ' (שם) את הדרך 'אם קבלם מאהבה', תקבל את הייסורים מאהבה, ותוכל לזכות לשלשת דברים נשגבים אלו, והרי זה כאדם שיש באפשרותו ע"י טרחה עצומה וקושי גדול להרוויח סכום כסף רב הלא ודאי שהוא יטרח ויקבל עליו הקושי כדי להשיג את הכסף והוא יעשה זאת בשמחה - המרירות הופכת להיות לו למתיקות, וביותר יוש וישמח - שהרי הגמ' אומרת מי שהקב"ה חפץ בו, והרי זו הרגשה מרוממת ביותר, שלא כדאי לוותר עליהם בשום מחיר, וכך מי שלומד תורה הוא רואה את החיים בצורה אחרת והוא מבין שאי"ז צרות ומרורות אלא מתיקות עצומה, וזה כמו שכת' בפסוק בתהילים (ק"ט, עא) "טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך" שכאשר אדם לומד את דברי התורה, הוא מרגיש כמה שזה טוב לו הקושי (שהביאורו לכך)).

הרה"ג רבי אליהו דיסקין שליט"א (בספר ההספדים 'רישא דגלותא' על מרן הגרי"ש זצ"ל) הביא ג"כ את דברי הגאון רבי משה קרליץ זצ"ל, והוסיף שכמו כן נוגע לנו הדבר למעשה, שיש בחורים שיושבים ולומדים והם לא מרגישים את טעמה הערב של הסוגיה, התשובה היא, כי כך הם ד"ת,

כדאחז"ל במכילתא (בחו"ש, ב), שכל ההתחלות קשות, ורק מכאן ואילך יערב לכם, והם מיד עוברים לעיין בדברי הראשונים האחרונים והמלקטים, ואז נהיה להם שמחת התורה הם יודעים לומר איזה יסוד עמוק או איזה סברא טובה ואז יש להם הנאה ומתיקות, ואמר רבי אליהו לא זו הדרך צריך שיהיה 'וימתקו המים' - שהמים עצמם יהפכו למתוקים, שהסוגיא עצמה תהיה ברורה ומתוקה, ורק אז להמשיך ולהנות ע"י העיון בדברי המפרשים, אל תחפש תחליפים ותוספות, תהפוך את הסוגיא עצמה למים מתוקים.

סיפר לי דודי הגאון רבי אליהו מישקובסקי זצ"ל, שהוא פגש פעם את הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל ואמר לו אני מאד נהנה מהספר שלך (קונטרס הביאורים), אבל הוא לא מתאים כ"כ לדור שלנו, ונדמה לי שלא יתקבל כ"כ בהתלהבות הראויה, ואמר לו אני יודע את זה, בדורינו אוהבים 'ממתקים', ספרים כמו הקוב"ש והקה"י שקל מאד ללמוד ולהבין ויש שם הרבה סברות יפות ונדמה לו שכבר שולט בסוגיא, אך לא מזה מתחילים, **קודם צריך לדעת את הסוגיא ללבן אותה ולברר אותה עוד פעם ועוד פעם**, להנות ממנה ולהרגיש את המתיקות שלה, וע"ז מתקשרים לתורה, והחיים נהיים אחרים.

מהי הדרך להרגיש את המתיקות הקיימת בתורה

וננסה להבין איך מגיעים למתיקות של תורה, כך שואלים בד"כ, אך מרן ראש הישיבה זיע"א אמר שמעולם אדם לא שאל אותו איך עושים שסוכר יהיה מתוק... ובתהילים (יט, יא) כת' "וימתקים מדבש ונופת צופים" התורה מתוקה בעצם, היא מתוקה יותר מדבש.

וא"כ צורת השאלה היא לא איך יוצרים מתיקות, אלא אם התורה כ"כ מתוקה מדוע אנחנו לא מרגישים את זה, וכיצד גם אנו נרגיש.

כתוב בתהלים (ק"ט, צז), מה "אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" ואומרים ע"ז חז"ל (מדרש תהילים), התורה משולה לחבית מלאה דבש, אם נתנה לחבית רביעית מים יצאה כנגדה רביעית דבש מתוכה. כך הם, אם נכנסת דברים אחרים בתוך לבך יצאו דברי תורה. ושאל ע"ז אחד מחשובי ראשי הישיבות, שרואים הרבה בעלי כשרון שיודעים ללמוד ויודעים הרבה תורה אפילו שהם מכניסים לראש גם דברים שאינם של תורה...

ועוד שאל, מדוע המדרש ממשיך זאת דווקא לחבית של דבש, הרי"ז טבע בכל חבית מלאה שכאשר מכניסים בה דברים אחרים יוצא הדבר שממלא את החבית, וישן מפני חדש תוציאו.

ותירץ שזה המשל המדויק לדברי הפסוק, הפסוק בא ללמדנו איך להגיע לדבש של תורה, דהיינו מתיקות התורה - מה 'אהבתי' תורתך, ואומר שזה ע"י שכל היום היא שיחתי, בתורה, אפי' אם האדם לומד ויודע, אם הוא מכניס לראש דברים בטלים הוא מאבד את מתיקות התורה, והמשל לזה הוא חבית דבש, כי חבית דבש כאשר מכניסים מים יוצא גם חלק מהדבש, ובנוסף לזה הדבש שנשאר זה כבר לא אותו דבש - זה 'דבש עם מים' וזה כבר איבד חלק מהמתיקות, וכמה שיש יותר מים, הדבש הנוותר פחות מתוק, וכך התנאי הראשון להרגיש את ה'מה אהבתי תורתך', את ה'מתוקים מדבש', זה ע"י שכל היום היא שיחתי ולא הדברים בטלים.

וכדברי החזו"א (באגרות ח"א אגרת ג), ללמוד שעה אתה ולתפסק שעה אחת הוא קיום התורה האפס וההעדר, הרי"ז זרע ושולח עליהם מים לסחפן, עיקר הלימוד הוא התמידי והבלתי נפסק, בלימוד התמידי הוא סוד הקדושה, וזה שעושה תורתו קרעים קרעים אסף רוח.

ועוד מפריע גדול יש וכפי שאמר מוריני הגאון רבי שמריהו רוט שליט"א, שכשהיה אצל מרן הרב שך זיע"א לפני הבר מצוה, הזהירו על זה ביותר, ובזה ברכו, להיזהר מחברים רעים. והנה מיד אחר ברכת המעביר שנה מעיני ותנומה מעפעפי, היא ברכה אחת עם ויה"ר... שתרגילנו בתורתך וכי ומבאר הגאון רבי יצחק אלחנן זיע"א את הקשר בין הדברים להיותם אחד, שמודים להקב"ה ע"ז שקמים בבוקר, אך כבר אמרו (סנהדרין עא, ב) שינה לרשעים טוב להם וטוב לעולם, ולכן מבקשים מהקב"ה שתרגילנו בתורתך, כדי שאהיה צדיק, וכך קימה זו תהיה מעלה, כדאמרינן התם שינה לצדיקים רע להם ורע לעולם. ובקשה זו להיות צדיק מבקשים כמה דברים, ובין הדברים זה הבקשה "והרחיקנו מאדם רע ומחבר רע" והחבר רע זה יכול להיות גם חבר קרוב מאוד, אך זה כמו שיעקב אבינו ביקש הצילני נא מיד אחי מיד עשיר, זה יכול להיות אח אבל אם הוא עשו צריך לבקש ולהתפלל להינצל ממנו. לפעמים חבר רע עם מילה אחת יכול להוריד את האדם לבאר שחת רח"ל.

וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות דעות ו, א), דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם. ומרה"י זיע"א סיפר פעמים רבות, כמה שמרן הגרי"ז היה נזהר על ילדיו והיה בודק תדיר עם איזה חברים הם בקשר.

מתיקות התורה יוצרת את הלהיטות אחריה

ונבאר קצת מהי המתיקות התורה הכ"כ נכספת...

הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל מביא את דברי הגמ' (רי"ה ד, א), שבשכר שחביבה תורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים זכיתם לכתם אופיר - דהיינו שהגמ' מדמה את אהבת ישראל לתורה כמו 'אהבת שגל', והגמ' מבארת ששגל זה 'כלבת' והדבר תמוה מדוע בחרו בדוגמא זו לאהבת ישראל לתורה, ומה המיוחד בתאורה זו.

ומביא את דברי הנצי"ב בהקדמה להעמק שאלה (הקדמה ג' אות ה'), שמבאר שאהבת שגל זה קשר שלהמתבונן בו מהצד הדבר תמוה, וכי האדם השקוע בזה יצא מדעתו... אמנם אותו אדם שכבר שקוע בתאורה זו אינו יכול בלי זה, וכך זה אהבת ישראל לתורה, המתבונן מהצד לא מבין מה מצאו בה שכי"כ מפקירים עצמם עליה, ומה ענין בזה, אך מי שכבר טעם את מתיקות וערבות התורה אינו יכול להתנתק מערבות זו לעולם. תורה צריכה להיות עם הרגשה שיבאהבתה תשגה תמיד' וכמו שביאר רבי זלמן מולאזין זצ"ל, שהוא מלשון 'איש שוגה ופתי' אדם צריך להיות 'שיכור' על התורה, וכבול אליה בכל נפשו.

וכמו שאמר ראש הישיבה הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, עה"פ "הביאני אל בית היין" (שה"ש ב, ד), שאחז"ל שזה מדבר על מתן תורה, שמפסוק זה צריך ללמוד שהקשר לתורה צריך להיות כשיכור על תורה'.

וכשלהוטים כ"כ אחרי התורה וכל מה שחפצים זה לדעת עוד 'שטיקל גמרא', רוצים להבין יותר את הסוגיא, מקבלים פשט מכל מי שרק יכול לעזור בזה, ואפ"י אם זה בחור שיותר צעיר או שזה משהו פחות חשוב, כי כל מה שעומד בראש זה לזכות לתוספת תורה, זה שכרות לתורה - לטעום עוד טיפה... וכמו שמספרים על הגאון רבי חיים טודרס הרשל זצ"ל, שהיה מגדולי הת"ח בירושלים, שפעם היה לו קושיא גדולה והוא ניגש לצעיר לשאול אותו את השאלה, ואח"כ אמרו לו שזה לא 'מכובד' שהוא ניגש לאברך כ"כ צעיר לשאול אותו שאלה, אמר להם אני רוצה להבין והוא יכול לעזור לי, אז מה יש להתבייש... **כשרוצים באמת להבין אין שיקולים של 'מתאים' ו'לא מתאים'...**

וכמו שהגמ' בשבת (פח, א) מספרת שרבה עיין בשמעתתא וישב על אצבעותיו ויצא מהם דם, א"ל צדוקי אחד, 'עמא פזיזא דקדמיתו פומיכדו לאודניכיו' - קדמתם ואמרתם נעשה ונשמע לפני שמענתם מה אתם מתחייבים. והתשובה האמיתית לזה שכאשר רבא לומד הוא כלל לא חושב ע"ז והוא לא מרגיש את זה. מתיקות של תורה - מי שטועם מבין, והוא לא יכול להתנתק ממנה.

סיפר לי חתנו של מרן שה"ת שליט"א, שפעם דיברו בפני מרן שה"ת על אחד מהרחובות שהיה הולך בהם מידי יום לכלול חזו"א, ושאל היכן נמצא רחוב זה, אמרו לו הרי הרב הולך שם מידי יום וכיצד אינו יודע היכן הוא, וכי הרב לא רואה את שמות הרחובות הכתובים? אמר מרן שליט"א **במקום להרים את העיניים לראות את שם הרחוב, אני חוזר על עוד משנה, וכי זה לא יותר שווה...**

וכע"ז סיפר מרן רה"י זיע"א, שכאשר מרן שה"ת יבדלחט"א הלך ללשכת הגיוס בעודו בישיבה בלומז'ה שאלוהו היכן הוא לומד, אמר להם בישיבה, שאלוהו באיזה רחוב זה, אמר להם ברחוב של הישיבה, שאלוהו אבל איך קוראים לו, אמר להם 'הרחוב של הישיבה'. זה 'כל היום היא שיחתי' של הגר"ח, גם במקום לראות את שמות הרחובות הוא לומד, וכל אחד זה לפי ר וס מעלתו. וזו היא הדרך להרגיש את מתיקות התורה כמו שה"ת, אבל לכו"ע ללמוד שעה וליבטל שעה זה זורע רוח...

ויותר מזה הוסיף מרן הסטיפלעיר זצ"ל, "אם תעזבני יום - יומים אעזבך", על כל שעה של בטלה מפסידים שתי שעות של לימוד, וחישבון שיש בחורים שלומדים שמונה שעות ביום וארבע שעות במהלך היום הם מתבטלים, ובחשבון הסופי שיחשבו את שעות לימודם במשך היום, יוצא להם -אפס... מלבד שמאבדים את מתיקות התורה, מאבדים גם התורה שלמדו.

ע"י החזרה בסיום הלימוד ושמירת הפה מרגישים את המתיקות

עוד אמר לי הרה"ג רבי יצחק לוינשטיין זצ"ל, שפעם אמר לו מרה"י זיע"א, שאחד הבעיות היום שמאבדים את מתיקות התורה זה בגלל שלומדים ולא חוזרים, בלימוד הראשוני זה קשה, יש שאלות, ויש הרבה סברות לכאן ולכאן, ואח"כ מתעצלים לחזור, וממילא נשארים רק עם הטעם של הקושי בסוגיא ולא מרגישים את ערבותה, אמר מרה"י הרה"ג ר' יצחק, תלמד את התלמידים שלך שילמדו כל סוגיא ויחזרו עליה שוב ושוב עד שהיא תהיה בהירה וברורה, ואז הם ישמחו בה וישארו עם טעמה המתוק גם לאחר זמן, וכך יהיה להם מתיקות וחשק ללמוד. בתקופה שלמדתי בישיבת פוניבז' למד שם גם הגאון רבי אברהם יצחק קוק שליט"א, והוא אמר לי בשם הגאון רבי מרדכי גניזי זצ"ל, שמיד לאחר הפעם הראשונה שלומדים סוגיא, ואפ"י אם הלימוד של אותה הסוגיא זה היה הרבה זמן ובעל רב, אבל אם מיד לאחר הלימוד חוזרים עליה ומסכמים אותה, זה לוקח קצת זמן, אבל ע"י כמה דקות אלו קונים את אותה הסוגיא בקנין יותר מעולה, המביא למתיקות התורה.

ועוד אמר מרן רה"י זיע"א, כאמור תורה היא מתוקה לכ"א, אבל אם תערב מלח בסוכר וודאי שזה לא יהיה מתוק וא"א לאכול את זה, רק בתורה אל תזרה עליה מלח (ותצור פצעים), וכדי להרגיש את מתיקות התורה זה לשמור על התורה ולא להוסיף לה דברים המפריעים לטעמה הערב, ואם מערבים בתוה"ק דברים אחרים א"א להרגיש את מתיקותה, ובשביל שהתורה תשאר כצורתה עם מתיקותה צריך מידות טובות, וצריך לשמור את הפה נקי, [כמושי"כ הרי"ן בתחילת נדרים, פה קדוש איך אמר דבר זה, שבזה תלויה הצלחת הלימוד], ורק אז אפשר להרגיש את המתיקות, אבל אם חסר מידות טובות, או שהפה לא שמור מלשוה"ר, רכילות, מחלוקות, ביזוי ת"ח, וכן אם הוא לא שמור מדיבור בביהמ"ד, אי"ז פלא שלא מרגישים את מתיקות התורה, אם הפה הוא 'גרף של רע"י, א"א לחוש את טעם התורה. התורה תמיד נשארת מתוקה, רק צריך להיזהר שלא יכנס בה גם דברים שמפריעים להרגיש את המתיקות.

ובעומק הפשט להנזכר, כתוב בספרים שמתיקות התורה זה לא סתם ממנה, אלא 'שקוב"ה ואורייתא וישראל חד', והקב"ה הוא מקור האור והמתיקות, [כמו שמבואר בספרים, שגודל הגן עדן נהיה ע"י תוספת הקירבה להקב"ה ולכסא הכבוד, שמשם מושפע האור והמתיקות]. עוז וחדוה במקומו, וכשלומדים את דברי התורה מתקרבים להקב"ה, וע"י החיבור מקבלים מתיקות. אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת, בגלל שע"י התוספת לימוד האדם מתקרב יותר להקב"ה, **וככל שהאדם מוסיף אהבה וחיבה להקב"ה כך הוא מרגיש יותר את האהבה של הקב"ה לכלל ישראל** - "הי' צלך על יד ימינך" (תהלים קכא, ה), ואחז"ל כשם שהצל זה בבואה של האדם, וכשם שהוא, כך הוא נראה בצל, כך כפי שאהבה קרוב לקב"ה - הקב"ה קרוב אליך, וכך ככל שהאדם מתקרב להקב"ה הוא מרגיש ורואה יותר את קרבת הקב"ה אליו. ולכן ג"כ אדם שלומד תורה יש בכוחו לשלוט על הבריאה כפי שכותב הנפח"ח.

הסבר מענין ומחודש אמר מרן הגאון ר' חיים פינחס שיינברג זצ"ל, שהנה מצינו בתחילת מלכים "והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בבגדים ולא יחס לו", ופרש"י אמרו רבותינו (ברכות סב ב), כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול.

ופירש השמועה בעומק הענין, דהנה כל אדם מבין שא"א לאדם העומד על נפשו לבקש תרומה וחסד מחברו, לבוא קודם ולבזותו ואח"כ עוד לבקש תרומה, והכי"נ כל הבריאה תורמת לאדם, האוכל משביעו, וכיוצ"ב הבגד מחממו, והיות דוד המלך ע"ה ביזה את הבגדים ע"י שקרע את מעיל שאול, כבר אינו יכול להיות זכאי לקבל את תרומת הבגד לחממו.

והכי"נ בתורה - היא הרי נותנת את המתנות הכי גדולות, "תורת ה' תמימה משיבת נפש - מחכימת פתי - פקודי ה' ישרים משמחי לב - ומתוקים מדבש ונופת צופים" (תהלים יט, ח-יא), אכן אמרו בגמ' (סנהדרין צט, א), עה"פ כי דבר ה' בזה (במדבר טו, לא), זה שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, כי לגודל חביבותה וחשיבותה הנה דבר זה נחשב לבזיון גדול, (ועונשו כבד כמבואר בהמשך הפסוק), ואי אפשר לבזות את התורה, ולבקש אח"כ המתנות הגדולות שלה.

ואין מדובר רק על המתמידים הגדולים בלבד, רק כל אחד 'לב יודע מרת נפשו' מה הוא יכול לתבוע מעצמו, וע"ז אסור שיהיה 'יותורים' או 'הנחות', וכגון לבוא לסדר ישר בהתחלה וללמוד עכ"פ כשעתיים ראשונות טוב, וזה יכול לכאורה כל אחד, וכשעושה מה שיכול (וכ"א לפי ערכו - שיש שיכול יותר), שוב אין זה 'בזיון', ואז כשיהיה מתוק ומשמח ויכול להיות מוסיף והולך, וסופו להיות מתמיד גדול, וגם מלא מתיקות עריבות ושמחה של מצוה).

והנה מרן רה"י זיע"א מביא את הדעת זקנים (יח, יג), שמביא מהתנחומא על הפסוק האחרון לפני מתן תורה "וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו", והוא למד שהיה זה לפני מתן תורה, והסיבה שנהג כן אחז"ל "לב יודע מרת נפשו - ובשמחתו לא יתהלל זר", בשעה שבני היו משועבדים במצרים אתה ישת במדין, לשמחה הגדולה הזו של 'מתן תורה' אתה כור ואין לך רשות להיכנס אליה.

ואמר ע"ז מרה"י שאע"פ ששיבחוהו חז"ל מאד, וכדרש"י (יח, ה), שבבחו של יתרו דבר הכתוב שהיה יושב בכבודו של עולם, ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תוהו לשמוע ד"ת, ומ"מ אין זה מספיק לזכות למתן תורה, וזה היה רק על ידי זיכוכים של עבודת פרך וכו'.

ובזה פ"י דברי הגדה של פסח, 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו', שעצם מתן תורה הוצרך לזכיות מיוחדות, וא"כ להינות ממתיקות ושמחה של תורה (שהוא כעין מעמד הר סיני בזעיר אנפין), צריכים להשקיע - וכ"ש שהמבזה לא יצליח.

חייבים להתבונן במעשי הקב"ה אפילו אם זה מחייב

בתחילת הפרשה כת' וישמע יתרו, ואחז"ל מה שמועה שמע ובא, ויש בזה ג' פשטים בחז"ל, או את מלחמת עמלק, או את מעמד הר סיני, או את קריעת ים סוף, ומרן רה"י זיע"א פ"י שהרי שמע כמה דברים, אבל איזה שמועה הכריעה את הכף שבא מחמתה, שהרי רבים שמעו ולא באו.

ובשובו הקודם הבאנו בשם מרן הרב שך זצ"ל שסיפרו לו על פרופסור גדול שאמר שקריעת ים סוף נוצרה מגאות ושפל שבים ואין בזה נס כלל, וכולם נודעו מדברי אותו הפרופסור עפ"ל. אך מרן הרב שך זיע"א אמר שכדי להגיע למחשבה עקומה כזו, א"צ להיות פרופסור היושב על כסאו ולוגם כוס קפה, והוגה מלבו מחשבות בדויות והזויות, שהרי הפסוק אמר (תהלים קו, ז), וימרו על ים בים סוף, ופרש"י היו מקטני אמנה אמרו כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר, נמצאים בעיצומו של נס, ועדיין מחשבה עקומה ופסולה כזו, אלא שאדם מוכן לעקם את השכל שלו לגמרי וללמוד ולבדות סברות עקומות, העיקר שלא יחייב אותו, כ"א זה נס כ"כ גדול, הרי שהחיוב הוא עשרות מונים. וכך הוא בכל החיים, אדם מעקם את מחשבתו כדי להפטר ממחויבותו על כל הטובות שהקב"ה מרעיף עליו, ובנשמתו אנו אומרים על אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות... אם זה מידי 'מחייב' את האדם הוא יכול לתרץ את הכל והעיקר לא להיות חייב כלום...

וכן ביתרו כולם שמעו אך לא רצו להתחייב, אך יתרו חיפש את האמת ולכן מצא. מו"ר המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל היה מבאר את דרשת חז"ל מה יפו פעמך בנעלים בת נדיב (שה"ש ד, ב), ופרש"י בתו של אברהם אבינו שנדבה לבו להכיר את בוראו, ויל"ע וכי זה כל השבח של אברהם אבינו, הרי היה גם את עקידת יצחק, ואת כבשן האש, וא"כ מה המיוחדות בנדבה לבו להכיר את בוראו. אלא שמדבר זה הכל התחיל, הוא עשה הכל מכח שנדבה לבו להכיר את בוראו, הוא בירר וחיפש להכיר את האמת אפי' אם זה יחייב אותו.

החזו"א באמונה ובטחון (סוף פרק א') אחרי שהוא כותב ומאריך לבאר איך שהבריאה 'צועקת הקב"ה' - מבשרי אחזה אלוך', הוא אומר שאם לאדם יש שעת שקט בלי לעבוד את התאוות ובלי להתיחס לרצונותיו אז הוא יבין דבר זה, אך אם יש לו רצונות אישיים והוא לא רוצה להרגיש מחויב לרצון השי"ת, אפי' שהוא רואה הכל מסביב הוא יתעלם מזה.

הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל אומר על הגמ' בזבחים (קטז, א) שאומרת בשעה שהקב"ה נתן תורה לישראל היו קולות וברקים ונתקבצו כל אומות העולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו, אולי הקב"ה מביא מבול, אמר להם לא, כבר נשבע שלא יביא מבול וכו' וכו', ואמר להם אלא חמדה טובה יש לו להקב"ה תקע"ד דורות בבית גנזיו והוא נותנה לישראל, פתחו ואמרו ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. אומר רבי משה זצ"ל אמנם בלעם היה רשע, אבל כאן הוא דיבר טוב 'חמדה' 'טובה', ומדוע כאן הוא מוזכר ברשעותו - בלעם 'הרשע', אלא שאמנם זה חמדה טובה אבל כאשר שומעים את הקולות וברקים צריך לרצות לזכות להיות ג"כ שותף בקבלת התורה, וכמו שכאשר אדם שומע על מאן דהו שהרוויח כסף רב הוא מיד מתענין 'איך הוא עשה את זה'... כי מיד המחשבה שעולה בראש זה 'אולי גם אני יוכל לעשות זאת', וזה רשעותו של בלעם שכאשר אומות העולם באים ושואלים אותו מה הקול הגדול הזה, במקום שהוא יעורר אותם לרצות זאת ויאמר להם מה זה שייך אליהם, הוא אומר להם 'זה כלום, מתנה טובה יש להקב"ה והוא רוצה לתת אותה לישראל - זה לא שייך אליכם', זה דבר פרטי של הקב"ה לישראל ולא נוגע אליכם כלל ולא שייך לבחירה שלכם, זה רשעותו של בלעם, שהרי האמת היא שהקב"ה חיור גם אצל אומות העולם לתת להם את התורה, ואם הם היו רוצים לקבלה הם היו יכולים, ולכן היה גם הקולות לזעזע אותם שיבחרו בטוב, אך בלעם צננס והרגיעם שלא מדברים אליהם, ובדין זכה גם פה לתואר 'בלעם הרשע'.

הרבה פעמים שומעים ורואים דברים שבאים לעורר את האדם ומתעלמים - 'מה זה נוגע אלי' וכן כאשר מדברים על אדם גדול שואלים 'ימה זה קשור אלי' ומיד מתעלמים ונרגעים, זה כמעשה בלעם הרשע וכמעשה עמלק - אשר קרד, לצנן את האמבטי ולומר זה לא כ"כ גרוע...

כששומעים את דבר ה' צריך להתאמץ ולפעול על פיו

במדרש (שמואל ג) כת' בכל יום ויום היתה בת קול יוצאה ומתפוצצת בכל העולם כולו, ואומרת, עתיד צדיק אחד לעמוד ושמו שמואל, וכל אשה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל, וכיון שהיו רואין את מעשיו היו אומרים זה שמואל, אין זה אותו שמואל, וכיון שנולד זה, ראו את מעשיו, אמרו, דומה שזהו.

אמר מרן רה"י זיע"א הרי היו הרבה גדולים לאורך הדורות בכלל ישראל, ומדוע היה פרסום כ"כ גדול לפני ששמואל נולד, אלא שכל פעם נגזר על כל 'גדולי' מי יהיה האבא והאמא שלו, ומשא"כ אצל שמואל לא נגזר מי יהיו אביו ואמו, והקב"ה נתן אפשרות להתאמץ ולזכות לבן צדיק - שמואל, וכדי שאף בני"א לא יגיד לא שמעתי, לא הייתי שם, לא הבנתי, כל יום בכל העולם מתפוצצת, ואעפ"כ כל הנשים ששמעו זאת קראו לבנם 'שמואל' והסתפקו בהשתדלות זאת, אבל זה לא היה מספיק, כי צריך להתעורר ולהבין שהבת קול בקשה לעשות משהו יותר מזה, וכמו שחנה עשתה, חנה אע"פ שלא היו לה ילדים כאשר היא שמעה את הבת קול היא לקחה את הדברים אל לבה בהחלטה שתעשה כל שביכולתה שזה יהיה בנה, ולכן "היא מדברת אל לבה רק שפתיה נעות... ואשפוך את נפשי לפני ה'" וזה מחויבות לכל אדם ואדם להתעורר ולשים לב למתרחש מסביבו.

בחז"ל כת' בהפטרה של פרשת קודמת ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטת את ישראל. וכת' ע"ז בילקו"ש שדבורה היתה אשה של ע"ה ואמרה לו בא נתעסק במצוה ונהיה 'מכשרי ישראל' ונזכה לחיי העוה"ב. והיא עשתה פתילות

לצורך ביהמ"ק, והיא נתאמצה במלאכה זו כדי שהפתילות יצאו טובות, והשלהבות יהיו יפות ויעשו אור גדול, אמר לה הקב"ה את התכוונת להרבות את אורי אף אני ארבה את אורך, אמר אבא אליהו זכור לטוב, מעיד אני שמים וארץ שכל איש ואשה, ילד וילדה, עבד ושפחה, הכל לפי מעשיו רוח הקודש שורה עליהם, ואומר המדרש שיש ג' שמות לפידות - ע"ש האש, ברק - שהיה פניו כפני הברק, ומיכאל לחד לישנא - שהיה כהמלאך מיכאל. והדברים מבהילים מיזוגי עמי הארץ, הם גדלו ונתעלו, דבורה נעשתה לנביאה ושופטת, ובעלה לפידות נהיו פניו כפני המלאך מיכאל, מבהיל במצוה אחת עם תוספת מאמץ אפשר לזכות כ"כ הרבה - הכל לפי מעשיו, כל אדם יכול לזכות ע"פ מעשיו, רק צריך להתאמץ.

מרח הרב שך זצ"ל כת' על הספר 'מקור ברוך' שזה ספר נחמד, ואחד מראשי ישיבת טעלז' שאל אותו מה 'נחמד' בספר זה, אמר לו הרב שך שהוא כותב בהקדמה שאת הספר הוא לא עשה עם 'כשרון' אלא עם 'עמל'. סיפר לי הגאון רבי יאיר ישראלי זצ"ל, שהוא היה יתום מאב ואם והוא גדל בבית דודו הגרמ"מ שינין, ובבר מצוה שלו הגיע מרח הרב שך זצ"ל ואמר לו, 'אם אתה רוצה לגדול ולשמוח מהחיים אני יספר לך מעצמי כיצד לעשות זאת, כשהייתי ילד בחידר הייתי קשה הבנה וכבול עץ, כשהייתי פותח את הפה לשאול שאלה כבר קודם ששאלתי כולם צחקו... כולם ידעו שזה לא מהבנה יתירה... אבל המשכתי ללמוד, לא הסתכלתי לצדדים לראות מה אומרים עלי, והמשכתי ללמוד כי אהבתי ללמוד, ולשאול שאלות כי רציתי להבין, וקעת אתה רואה איפה הם ואיפה אני...'

והביא הגאון רבי דב יפה זצ"ל את דברי המהר"ם ש"ק בהקדמה, שכותב שהלל מחייב את העניים, ר' אליעזר את העשירים, ואני את מעוטי הכשרון. ודבר זה היה אצל עוד רבים מגדולי ישראל, וכמו שעל הגאון רבי חיים קמיל זצ"ל כתוב בהקדמה לספרו, וכמו שסיפר מרח הרב ואזנר זצ"ל על עצמו, שבתחילת דרכם הם לא היו כשרוניים גדולים, אבל ע"י המאמץ הם עלו ונתעלו ונעשו לגדולים בישראל. להיות 'גדול' זה לא מופקע רק צריך להתאמץ וכל אחד יכול, ולכן זה מדבר אלינו... צריך רק לשמוע - מה שמועה שמע ובא!

סיפר הגאון רבי שלמה רביבו, שהיה בחור מדרום אמריקה שאביו חלה והוא שלח לבנו שהוא צריך את עזרתו ואם הוא לא יבוא זה יכול לגרום לו למות, והנה אם יסע לאביו יפסיק ללמוד אך ישאר בעה"ב חרדי, והבחור רצה להמשיך ללמוד, והוא בא למרח רה"י לשאול את פיו מה לעשות, ומרה"י זיע"א אמר לו קודם שיתכן שהאב נדמה לו וזה לא כך... ואפי' אם זה אמת, אם בגלל זה הבחור יהיה 'בעל בית' חרדי ויפסיד להיות בן תורה, 'מאי חזית' - מי אמר איזה חיים יותר חשובים, וכי אפשר להפקיר חיים של 'בן תורה' - להחפץ להיות בעה"ב... כל אדם יכול זה פיקוח נפש!!!

כיצד להינצל מהמגפה המשתוללת בעולם

בימים אלו יש 'בת קול שמפוצצת בכל העולם כולו' - יש בסין מחלה ששמה הולך למרחוק וכל העולם רועד מכך, וכבר אמר החפץ חיים שכל דבר שקורה בעולם זה שייך לעם ישראל, וכמו שכת' (צפניה ג, ז) "אמרת אך תראי אותי

תקחי מוסר", וכמו שיונה הנביא אמר "בשלי הסער הגדול הזה עליכם" (יונה א, יב), ותפקידו בעת הזאת היא להתבונן ולחקור דרכינו מה זה שייך אלינו. וכשמתבוננים במה שקורה, זה מזכיר את יציאתנו ממצרים ומה שהקב"ה הוא בעל הכוחות כולם, וכמו שהמצרים נהפכו ממעצמה גדולה לעם שפל ובלתי נחשב, כך גם סין ממעצמה גדולה שיכלה לעמוד מול מדינת ארה"ב, היא הולכת ונכשלת מיום ליום וכל המסחר העולמי שלה יורד עוד ועוד, והיא דומה ליתוש שנכנס למוחו של טיטוס עד שמת.

הקב"ה מראה לכל החושבים 'אני ואפסי עוד' שהוא - וירק הוא זה שמנהיג את הבריאה ואין מידו מציל, וכולם מפחדים שלא יגיע אליהם ח"ו, ובאמת זה רחוק שיגיע לא"י, ומ"מ כבר הכינו אפילו ב"ח לזה, אך לנו בני תורה יש 'סמא דחיי' וצריכים להתחזק בזה, ואין שום אחד שיכול לעמוד כנגדו, ועוררני הגרא"ש קנייבסקי שליט"א לדברי הילקו"ש (פרשת עקב רמז תתעא) עה"פ "למען ירבו ימיכם וימי בניכם וכו'". 'מעשה באשה אחת שהזקינה הרבה ובאת לפני ר' יוסי בן חלפתא, אמרה ליה רבי הזקנתי יותר מדאי ומעכשיו חיים של נוול הם, שאיני טועמת לא מאכל ולא משקה, ואני מבקשת להפטר מן העולם, א"ל מה מצוה את למודה לעשות בכל יום, א"ל למודה אני אפילו יש לי דבר חביב אני מנחת אותו ומשכמת לבית הכנסת בכל יום, א"ל מנעי עצמך מבית הכנסת שלשה ימים זה אחר זה, הלכה ועשתה כן וביום השלישי חלתה ומתה'. והנה לפנינו עצה נפלאה לקום מוקדם ולהיות ממשכימי ביהמ"ד, והוא סם חיים.

וסיפר הגאון רבי זאב ברלין שליט"א על הגאון רבי דב שטרנבוך זצ"ל, שהיה רגיל להתפלל בישיבת גאון יעקב ותמיד הוא הקפיד לבוא לתפילה בזמן, וארע פעם שהוא אחר לתפילה (בגלל שאשתו נפלה והיה צריך לעזור לה), ואח"כ הוא אמר להגאון רבי זאב ברלין שליט"א מתוך כאב וצער, 'אולי לא הייתי צריך לבוא להתפלל בישיבה, כי יתכן ובחורים ילמדו שאפשר לבוא לתפילה מאוחר, ומי אמר שבשביל שאני יזכה לתפילה בישיבה מותר לי לקלקל לכל הכלל...'

והנה כידוע 'תורה' היא היא חיינו - כי הם חיינו ואורך ימינו - ומרבה תורה מרבה חיים, והוא שכת' בפסוק 'ויקרא את שם המקום ההוא בית אל, ואולם לוז שם העיר לראשונה' (בראשית כח, כט) וכת' בחז"ל (סוטה מו, ב), שבלוז לא היו מתים. שמלאך המות לא הורשה להיכנס לתוכה, ולא מת שם אדם, ובדואי שבימי יעקב אבינו השאיפה היותר חזקה היתה איך משתקעים שם, וכמה היו מוכנים לשלם ולתת על כל פיסת קרקע שם, ולבסוף אין לזה זכר, איפוא היא? עברה ובטלה. ובא יעקב והכריז היא עדיין קיימת, ויקרא שם המקום ההוא 'בית אל', הם ד' אמות של הלכה, ובלוז עצמה על מי שנגזר למות זה לא היה עוזר, וכדאיטא בגמ' (סוכה נג, א), 'רגליהון דבר נש אינון ערבין ליה', וראה שם סיפור נפלא על זה, אך גם לזה שקראו לוז היום נקרא בית אל, היום זה קיים בתורה ועל ידי זה זוכים להבטחה "חרות על הלוחות", חרות ממלאך המוות, (שמו"ר לב, א), ורק ע"י זה אפשר לקוות לזכות לחיי נצח.

אלו הדברים אשר יעשה אותם האדם וחי, ותורה מגנא ומצלא יתן ה' שנזכה כולנו בתוך שאר אחינו בית ישראל לחיים ארוכים בבריאות שלימה אמן.

לע"נ

הרה"ג ר' אברהם יצחק בן הרה"ג ר' שרגא פיבל זצ"ל
נלב"ע כג שבט תשע"ג
ולע"נ הרבנית מרת איטא דינה בת הג"ר אברהם דוד ע"ה
נלב"ע ד' אדר תשס"ב
תנצב"ה

לע"נ

הרה"ג ר' נתן דוד
בן רבי ישראל יצחק פרידמן זללה"ה
תנצב"ה

ברכת מזל טוב נשגר למורינו המשיח שליט"א

לרגל הולדת נכדו בן לחתנו הרה"ג ר' ראובן גינזברג שליט"א
יהי רצון שיזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירבו רוב נחת

לקבלת הגליון במייל: 4166058@gmail.com